

Bázisiskolai jó gyakorlat

Készítette	Birgés Melinda magyar nyelv és irodalom szakos tanár, mesterpedagógus	Iskola	Győri Tánc- és Képzőművészeti Általános Iskola, Szakgimnázium és Kollégium
Cím	Őstípusok, hőstípusok	Tananyag	Ismétlő, rendszerező feladatlap érettségizőknek
Dátum	2024. március 22.		

FOGALMAK

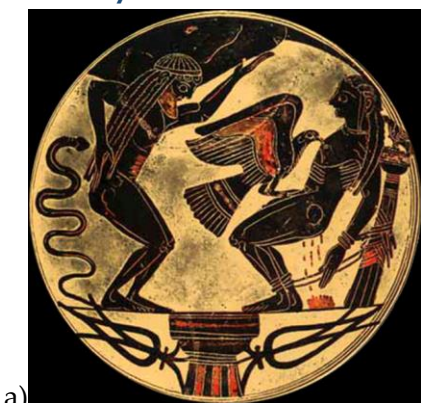
archetípus/őstípus: [gör., arkhé+tüposz = ősi+kép; óskép]: C. G. Jung mélylélektani elmélete szerint azoknak a mitologikus, szimbolikus képzeteknek az elnevezése, amelyek az emberek általa feltételezett közös tudatalattijában található ősi tapasztalatokat rögzítik. Szerinte ez az alapja a művészetek számos alkotásának.

A karakter-archetípusok, az irodalmi művek egyes szereplői, egyetemes tulajdonságokkal rendelkeznek. A **hős** alakja rendszerint olyan személy, aki erkölcsi példakép, a közösségért áldozatot vállaló személy. E (fő)szereplőket sokféleképpen csoportosíthatjuk, elnevezésük is különböző lehet, több kategóriában is elhelyezhetők. Pl.:

- Irodalomelméleti/műfaji alapon: eposzi hős, regényhős, drámai hős, tragikus hős, komikus hős, mesehős stb.
- Irodalomtörténet/stílus alapján: antik hős, középkori hős, reneszánsz hős, barokk hős, klasszicista hős, szentimentalista hős, romantikus hős, realista hős, modern hős stb.
- Fikció mértéke szerint: valószerű hős, történelmi hős, mitikus hős, túlvilági hős, allegorikus hős stb.
- Személyiségjegyjellem alapján: igazságkereső, lázadó, áldozat, különc, cselszövő, kalandor, sodródó, fanatikus, vívódó, szemlélődő, álmodozó, tudásvágyó, bölcselkedő, magányos, kételkedő, fejlődő, fölösleges ember, kisember, karrierista, boldogságkereső, útkereső, manipulátor stb.
- Társadalmi státusz szerint: anya, apa, gyermek, beavatódó, fölösleges ember, kisember, vándor, karrierista, különc, hírnök, polgári hős, népi hős, művészlélek, szörny, számkivetett, zsarnok stb.
- Erkölcsi norma/értékrend szerint: „athleta Christi”, ártatlan, testvérgyilkos, tékozló, csábító, a rossz/gonosz megtestesítője, hétköznapi hős stb.
- Egyéb: szuperhős (emberfeletti erővel, hatalommal bír), antihős (átlagos ember, akaratán kívül válik rendkívülivé vagy jellemhibákkal rendelkező ellenszenves figura)

Az alábbi feladatok a középiskolai tanulmányok végén az érettségi vizsgára készülőknél segítenek felidézni az olvasmányok szereplőit, valamint az általuk képviselt eszméket, értékeket és mondanivalót. Egyes esetekben több jó megoldás is lehetséges, olvasottságtól és a már említett típusok közti átjárhatóságtól függően.

1. Mely lázadó hőseket ábrázolják a képek?

a)

b)

c)

2. Az idézetek alapján kik azok a hősök, akik nem fogadták el sorsukat, de a végzet erősebb volt náluk?

- a) „Parancsaidban nem hiszem, hogy oly erő / Lehet, mely engem istenek nem változó / Íratlan törvényét áthágni kényszerít.”)
- b) „Most már tudom hogy nincs mód futni tőled s ki nem akar szenvedni, kétszer szenved.”
- c) „ Add neki gyűrűm, hisz szívem ura,/S kérd, jöjjön el a végső búcsura.”

3. Melyik kisember vacsorája lehetett?

- a) káposztaleves, hagymás marhahús
- b) tyúkhúsleves, túrós tészta, lencse orzával, töltött káposzta
- c) kukoricakenyér, egy darab sajt

4. Magányos hősök társkereső hirdetései – Kik ők?

- a) Megadatott nekem minden földi jó és hatalom. Egy érzékeny nőre vágyom, ki megosztaná velem gondolatait is. Jelige: „Úrt érzek...”
- b) Hón várom, hogy palackba zárt üzenetem olvasója a magánytól is megmentsen. Várom Rád, a hét minden napján.
- c) Eleddig nem találtam az égi szépet. Ha te vagy az, hagyj jelet! A Földön túl is megtalállak.
- d) Átlagosnál erősebbnek mondott férfi, kinek legfontosabb a becsület - mások unszolására -, méltó társnőt keres.
- e) Férfihez menne fiatal, özvegy, karcsú, szöghajú, liliomarcú ügyes mosónő. Kelengye van.

5. Vívódó hősök dilemmái – Kiknek kell választaniuk?

- a) Komárom – Senki szigete b) Haza – Melinda c) értelem – érzelem d) nyugati mintájú gazdaság, életmód – nyomorlaki társaság e) vérbosszú – humanista értékrend

6. Újévi fogadalmak regényhősöktől - Kik ők?

- a) Nem szerethetek bele minden polgármester-feleségbe.
- b) Nem fogok gesztenyével fizetni a cselédlány szolgálataiért.
- c) Máskor a szolgálóra bízom a függöny felrakását.
- d) A sok macska helyett talán egy hűséges kutya kell az otthonomba.
- e) Belevetem magam a munkába; túl költséges összeköttetésekért társaságba járnok, a családom ezt már nem bírja anyagilag.

különbékét ezért kötöttem
a semmivel,

ezért van, hogy csinálom, amit
csinálni kell,

c) „a mindenséget vágyom versbe venni,/ de még tovább magamnál nem jutottam.”

13. Utazó hősök – Kik jártak itt?

- a) Dalome, Lengyelország, Wallhof erődje, Morvaország, Bajorország, Itália, Ingolstadt, Fichtelhegység, Halle
- b) Lilliput, Brobdingnag, Lugnagg, nyihahák országa
- c) Ogügié, Kikónok földje, Aiolosz szigete, Alvilág, Phaiák Királyság

14. Stíluskorok és hősök - Keressük a párokat!

reneszánsz	szenimentalizmus	Zrínyi Miklós
barokk	klasszicizmus	Goriot apó
Fanni	Lőrinc barát	romantika
Faust	Quasimodo	realizmus

15. Cherchez la femme! – A cselekmények végső mozgatói nők. Kik ők?

- a) Miatta tör ki a trójai háború.
- b) Hősnőnk házasságot sürget az ellenséges család fiával.
- c) Az unatkozó vidéki asszony titkos viszonyaival forgatja fel a saját és mások életét.
- d) A háromgyermekes anya csak házasságából kilépve lehet szabad.
- e) A szellemes főszereplő nő ragaszkodik hozzá, hogy méltó férfival házasodjon – szerelemből.

MEGOLDÁSOK

1. a) Prométheusz	b) Ádám és Lucifer	c) Petur bán
2. a) Antigone	b) Jónás	c) Júlia
3. a) Akakij Akakijevics	b) Kis János	c) Édes Anna
4. a) Ádám-fáraó	b) Robinson Crusoe	c) Csongor
d) Toldi Miklós	e) Ágnes asszony	
5. a) Tímár Mihály	b) Bánk bán	c) Mr. Darcy
d) Szakhmáry Zoltán	e) Hamlet	
6. a) Julien Sorel	b) Patikárius Jancsi	c) Ivan Iljics
d) Emerenc	e) Eugène de Rastignac	
- 7.

8.

c, h	b, e	a, g	d, f
Homérosz: Odüsszeia	Ibsen: A vadkacsa	Voltaire: Candide	Puskin: Anyegin
9. a) Hermész	b) Pallasz Athéné		c) Zeusz
d) Jónás próféta	e) Szent Balázs		f) Illés próféta
10. a) Raszkolnyikov	b) Akhilleusz		c) Jean Valjean
11. a) Kreón	b) Vízny Kornélné		c) Cipolla
d) Varró őrnagy	e) Gertrudis		
12. a) Dante	b) Szabó Lőrinc		c) Babits Mihály
13. a) Kurázszi mama	b) Gulliver		c) Odüsszeusz
14. reneszánsz - Lőrinc barát, barokk - Zrínyi Miklós, klasszicizmus – Faust, szentimentalizmus – Fanni, romantika – Quasimodo, realizmus – Goriot apó			
15. a) Helené	b) Júlia		c) Bovaryné
d) Nóra	b) Elizabeth Bennet		

FORRÁSOK

- Letöltés: <https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/kereses.php?kereses=h%C5%91s> (2024. 03. 20.)
- Szabó B. István (1996, szerk.): *Irodalmi fogalmak kisszótára*. Korona Kiadó, Budapest.